

Foto: Anda van Riet

‘Ons mooie vak moet uit het verdomhoekje’

Docenten en vakdidactici over het Manifest Nederlands op School

Het schoolvak Nederlands is toe aan een grondige herziening. Dat staat althans in het Manifest Nederlands op School. De presentatie eind januari zorgde voor veel publiciteit. Maar het negatieve beeld van het vak werd wel erg breed uitgemeten in de pers. Er kwam ook meteen kritiek van verontwaardigde docenten. Inmiddels werken vakdidactici en docenten aan een vervolg. Ze zijn het over een aantal voorstellen eens: het centraal schriftelijk bijvoorbeeld moet ook schrijfvaardigheid toetsen.

JAN ERIK GREZEL

‘Nederlands is een vaardighedenvak geworden: leerlingen leren vooral lezen en schrijven in technische zin. Ik vind dat er meer nadruk op de inhoud mag komen’, zegt Afra Boot van het Gerrit Rietveld College in Utrecht. Zij kan zich goed vinden in de acht stellingen van het Manifest Nederlands op School. Daarin pleiten vakdidactici en betrokken docenten voor een fundamentele herziening van het schoolvak Nederlands (zie ook LTM 2016-2, p. 38). ‘Drie dingen die mij direct aanspreken in het manifest: “Doen maar ook denken”, de roep om meer vakinhoud en de wens om een betere samenhang te krijgen tussen de vakonderdelen. Dat bereik je bijvoorbeeld door leerlingen onderzoek te laten doen naar taalkundige verschijnselen. Twee of eigenlijk drie vliegen in één klap: de inhoud heeft direct betrekking op taal, de uitvoering van zo’n opdracht sluit aan bij de vervolgopleiding én het onderwijs wordt uitdagender.’

Ramp

In januari werd het manifest ten doop gehouden op de Dag van Taal, Kunsten en Cultuur aan de Rijksuniversi-

teit Groningen. Het stuk is een geesteskind van de zogenoemde Meesterschapsteams Nederlands. Er zijn voor alfavakken als de talen, geschiedenis en filosofie meesterschapsteams ingesteld door acht universiteiten. Het doel is de alfavakdidactiek een flinke impuls te geven (zie LTM 2016-3, p. 5-8). Huidige voorzitters van de twee teams voor Nederlands zijn Peter-Arno Coppens (taalkunde en taalbeheersing) en Theo Witte (letterkunde).

Het manifest kwam niet uit de lucht vallen. Het broeit in de neerlandistiek en bij het schoolvak Nederlands. In de eerste plaats is er onder docenten en wetenschappers al lange tijd grote onvrede over het centraal eindexamen. ‘Het ce is een ramp’, zegt Monique Metzemaekers, docent Nederlands met veertig jaar ervaring. ‘Allerlei experts hebben duidelijk gemaakt dat het een slecht examen is. Bovendien: training voor dit examen neemt heel veel kostbare lestijd in beslag. Er zijn secties die “een tekst met vragen” zoals in het ce opnemen in het schoolexamen. Daardoor drukt deze slechte toetsvorm onevenredig zwaar op het eindcijfer van de leerling.’ Er is ook pressie van boven. ‘De schoolleiding wil een hoog gemiddeld ce-cijfer en een zo klein mogelijk verschil tussen se en ce.’

Signalen

Maar er is meer aan de hand. In december 2015 kwamen vier hoogleraren in *NRC Handelsblad* met een pleidooi voor vernieuwing van het schoolvak Nederlands, zodat het aantrekkelijker wordt. Hoe? Dat blijft nog heel algemeen. 'Vooral door meer verwondering te wekken en kwartjes te laten vallen', zegt Arie Verhagen in *Onze Taal* (2016-1, p. 30). En half januari was er het geruchtmakende stuk van Christiaan Weijts in de *NRC*, die in brute bewoordingen de literaire canon afbrandde. Een verhitte discussie in de media was het gevolg. Als voorlopig sluitstuk van alle plannen om een andere koers te kiezen met het vak was daar eind januari het Manifest Nederlands op School (zie <vakdidactiekgw.nl>).

De opstellers van het manifest winden er geen doekjes om: het vak Nederlands is niet meer van deze tijd. Wat zijn de problemen precies? In de media werd één woord uit het manifest tot vervelens toe genoemd. De leerlingen zouden Nederlands 'saai' vinden. Verder is het vak verkaveld in onderdelen als grammatica, schrijfvaardigheid en literatuur, die te weinig samenhang vertonen. Er zou meer aandacht moeten zijn voor vakinhoud, dus taal- en letterkunde. Maar het belangrijkste: er zijn maatschappelijke signalen dat het vak tekortschiet. Aan de onderkant van ons onderwijs is een op de acht vijftienjarige laaggeletterd, ofwel functioneel analfabeet. Die constatering stond onlangs, in samenhang met de publicatie van het manifest, centraal in Kamervragen aan de staatssecretaris van Onderwijs. Aan de bovenkant klaagt het hoger onderwijs over het belabberde niveau van studenten, vooral als het op schrijven aankomt. Hbo-instellingen en universiteiten zien zich al een jaar of tien genoodzaakt om 'reparatie- en bijspijkerkursussen' Nederlands verplicht te stellen.

Telefoonzinnetje

Wat denken de manifestenschrijvers daaraan te doen? De kern van de verandering is het streven naar 'bewuste geletterdheid'. Peter-Arno Coppen, hoogleraar vakdidactiek van het Nederlands aan de Radboud Universiteit Nijmegen, bekend als 'De Taalprof' én columnist van onder andere *LTM*: 'Het doel van het vak Nederlands is niet alleen leren fouten te vermijden en correct te formuleren. Leerlingen moeten zich ook bewust worden van wat taal nu eigenlijk is en wat je met taal kunt doen door taal- en letterkundige kennis te gebruiken. Inzicht in taal, literatuur en communicatie moet in de lessen vooropstaan.' Lezen bijvoorbeeld is volgens Coppen meer dan alleen maar een verhaaltje tot je nemen. 'Het gaat er ook om hóé je boeken leest, wat je eruit haalt en hoe je romans

MANIFEST NEDERLANDS OP SCHOOL

1. Bewust geletterd
2. Doen maar ook denken
3. Vorm maar ook inhoud
4. Meer samenhang
5. Beloon inzicht
6. Toets ook schrijven landelijk
7. Minder werkdruk
8. Samenwerking en uitwisseling

en verhalen plaatst in je persoonlijke en culturele context.'

Coppen laat zien hoe inzicht en bewustwording ook in de grammaticalesen tot stand kan komen. Hij heeft een 'didactisering' gemaakt van de behandeling van de bedrijvende en lijdende vorm. 'Ik heb er alle schoolboeken op nageslagen: deze vormen worden standaard ingeslepen met mechanische oefeningetjes waarin leerlingen zinnen moeten omzetten, van de bedrijvende in de lijdende vorm en andersom. Maar de kern is: waarom en in welke situaties gebruiken we die lijdende vorm? Als je je daar een beetje in verdiept, ontdek je dat de "doorbepaling" in lijdende zinnen vaak niet op z'n plaats of overbodig is: "U wordt zo spoedig mogelijk geholpen". Zo'n telefoonzinnetje wordt gebruikt om degene die zal gaan helpen, niet te noemen, om welke reden dan ook.' De docent die er de tijd voor neemt om de uitgewerkte didactisering van Coppen toe te passen in de les, laat leerlingen echt nadenken óver taal. Het resultaat: een opstap naar de 'bewuste geletterdheid' waar het manifest over spreekt.

Imagoschade

Rond de lancering van het manifest was er uitzonderlijk veel media-aandacht. Er kwam vervolgens via kranten, sites en blogs een stroom aan reacties en tegenreacties op gang (zie bijvoorbeeld het stuk van neerlandicus en filosoof Martin Slagter in *Trouw* van 10 februari en de discussie die daarop volgde in *Neder-L*, <bit.ly/ltmlslagter>). Zo werd onder andere de vermeende 'saaiheid' getackeld. De schrijvers moesten toegeven dat het onderzoek waarop die kwalificatie was gebaseerd niet erg gedegen was. Uit ander onderzoek zou blijken dat Nederlands helemaal niet als 'vervelend' wordt ervaren, zeker niet door meisjes.

Ook voelden heel wat docenten zich aangevallen. In

NA HET MANIFEST

Eind maart vond in Utrecht het symposium 'Bewust geletterd' plaats. Hier moesten de stellingen van het Manifest Nederlands op School handen en voeten krijgen. Organisator en gastheer Erwin Mantingh, oud-docent en vakdidacticus Nederlands aan de Universiteit Utrecht: 'De uitgangspunten van het manifest worden onderschreven door docenten, wetenschappers en lerarenopleiders die wij hebben geraadpleegd. De volgende stap is de stellingen concreet maken. Hoe kan bijvoorbeeld een docent Nederlands leerlingen meer inzicht geven bij grammatica- of literatuurlessen? En wat ontbreekt er nu precies in het huidige programma?'

Voor uitgewerkte lesvoorstellen is het nog te vroeg. Wel kwamen docenten, vakdidactici en wetenschappers met een bonte verzameling ideeën om het vak meer inhoud te geven en leerlingen te laten nadenken over taal. Een greep: 'Laat leerlingen de retorische wendingen uit een Obama-speech inventariseren.' 'Maak een uitgebreide lessenserie "De vluchteling" en haal daar de migratie in de zeventiende eeuw bij én het literaire werk van en over asielzoekers.' Een sceptische reactie: 'Ik voorspel dat ze na drie lessen helemaal klaar zijn met "de vluchteling".' 'Pak eens een klassieker als "Voor wie dit leest" van Leo Vroman en bekijk die met de leerlingen vanuit alle perspectieven: literair, taalkundig maar ook retorisch.' Gloednieuw zijn lang niet alle ideeën. Monique Metzmaekers, tot voor kort docent aan het Hogeland College in het Groningse Warffum: 'Bij ons op school zijn we al een aantal jaren bezig de domeinen te verweven en vakinhoud meer aandacht te geven. Leerlingen maken presentaties over taalkundige onderwerpen of ze schrijven betogen over romans. Ik zie in het manifest een bevestiging dat we met die aanpak op de goede weg zijn.'

hun ogen brachten de schrijvers van het manifest het vak – en daarmee docenten Nederlands – nogal wat imagoschade toe. De negatieve beeldvorming zou een verdere afname kunnen betekenen van de belangstelling voor de studie Nederlands aan lerarenopleidingen in het hbo en aan de universiteit. En 'Nederlands' is toch al een tekortvak.

Coppen doet nu aan damagecontrol. De pertinente stellingname in het manifest behoeft in zijn ogen enige nuance: 'Natuurlijk is het beslist niet allemaal slecht wat er in de lessen Nederlands gebeurt. Maar ook wat goed is, kan misschien nog beter. Daarbij wil ik benadrukken dat onze ideeën voor een belangrijk deel zijn ingegeven door wat docenten zelf naar voren hebben gebracht.'

Heel concreet zijn die voorstellen nog niet. In de uitwerking van de acht stellingen staan zinnen als 'Het

Het huwelijk tussen schoolvak en universitaire neerlandistiek liep in de jaren tachtig op een scheiding uit. Het wordt tijd de partners weer bijeen te brengen

schoolvak Nederlands moet ook *denkvaardigheidsonderwijs* zijn' en 'Een onderzoekende houding en creativiteit [moeten] worden gestimuleerd en ontwikkeld'. Een uitzondering is het heldere pleidooi voor méér schrijfvaardigheidsonderwijs. 'Schrijfonderwijs is vanwege tijdgebrek vaak een ondergeschoven kindje', zegt Joyce Bunt, docente Nederlands aan OSG Hugo de Groot in Rotterdam-Zuid. 'Van leerlingen in het vervolgonderwijs wordt nu eenmaal verwacht dat ze goed kunnen schrijven. Bovendien heeft het schrijfniveau effect op de prestaties in alle vakken. En dan is er nog een andere kant: schrijven als expressie, creatief schrijven.'

Als 'schrijven' centraal getoetst wordt via het eindexamen, dan móét dat zijn weerslag krijgen op de inrichting van het onderwijs: meer schrijftraining. Maar dat is nu net een van de voorstellen die op praktische bezwaren zullen stuiten. Het is bekend dat het toetsen van schrijfvaardigheid via een centraal eindexamen lastig én omslachtig is. Dat constateert ook Helge Bonset, die in een reactie in dit blad (*LTM* 2016-3, p. 36-37) vlijmscherpe kritiek levert op het manifest en de 'goede bedoelingen' van de schrijvers in twijfel trekt. Met hun heldere tegenreactie (*LTM* 2016-4, p. 38-39) proberen de meesterschapsteams vooral misverstanden uit de weg te ruimen.

Huwelijk

Inmiddels zijn we sinds de verschijning van het manifest een paar maanden verder. Eind maart kwamen zo'n vijftig docenten en vakwetenschappers (universitaire taalkundigen, taalbeheersers, letterkundigen en vakdidactici) in Utrecht bijeen voor een symposium met als doel het vervolg uit te stippelen (zie kader 'Na het manifest'). Er is een duidelijke roep om meer samenwerking tussen lerarenopleiders (de vakdidactici) en de docenten die voor de klas staan.

In zijn voordracht schetst Theo Witte hoe het huwelijk tussen schoolvak en universitaire neerlandistiek in de jaren tachtig op een scheiding uitliep. De inhoud van het schoolvak werd niet meer gevoed vanuit de neerlandistiek, maar sterk bepaald door overheid, examenontwerpers en onderwijskundigen. Het wordt tijd de part-

ners weer bijeen te brengen. Dat kan in de context van de ideeën en vernieuwingen die uitgaan van Platform Onderwijs2032, de SLO, de Taalunie, Stichting Lezen en de sectie Nederlands van Levende Talen.

‘Wie moet de lead nemen om de veranderingen te bewerkstelligen?’ vraagt Peter-Arno Coppen de symposiumgangers. De teneur is dat vakdidactici de voorstellen uitwerken, maar in hechte samenspraak met docenten die voor de klas staan. Coppen en anderen wijzen in dit verband op de enthousiaste Facebookgroep van duizenden docenten Nederlands die lesideeën uitwisselen (zie <bit.ly/ltn-fbnl>).

Op het symposium zijn vooral docenten die een veranderingsgezinde voorhoede vormen. De meesten zijn hier op uitnodiging van de universitaire vakdidactici en zijn ook betrokken bij de opstelling van het manifest. Begrijpelijk dat zij positief zijn, zoals Jacques van den Oever van RSG Sneek. ‘Ons mooie vak moet uit het verdomhoekje. Wat mij aanspreekt in het manifest is de overgang van training in deelvaardigheden naar inzicht in eigen kennis en taalvaardigheid. De schrijvers hebben terecht geconstateerd dat veel lessen Nederlands gevuld zijn met deoefeningen. We weten daarvan dat de transfer naar het échte schrijven en lezen niet tot stand komt.’ Van den Oever ziet ook graag dat inzicht gehonoreerd wordt. ‘Hoe vaak moet je erg taalvaardige leerlingen niet wegsturen met een zeven omdat je hun talige scherpzinnigheid niet kunt belonen?’ Toch vraagt hij zich af wat er van de fraaie plannen in de klas terecht komt. ‘Ontlezing is een groot probleem. Je kunt hoogdravend met literatuur bezig zijn, de leerlingen zullen toch zélf moeten gaan lezen.’ Ook Christine Brackmann van het Christiaan Huygens College in Eindhoven en lid van het sectiebestuur Nederlands van Levende Talen, somt in haar voordracht de bekende problemen op: de hoge werkdruk, het eindexamen, de ontlezing en de gevolgen daarvan. ‘Het concentratievermogen en de woordenschat nemen sterk af.’

Werkdruk

Bij dat alles blijft de vraag boven het symposium hangen in hoeverre de voorstellen leven onder een brede laag docenten Nederlands, van vmbo tot vwo. De indruk bestaat dat het manifest vooral een havo-vwo-aangelegenheid is. Een rondvraag bij docenten die op het vmbo lesgeven en niet op het symposium aanwezig zijn, levert een somber beeld. Aan sommigen is zelfs de media-aandacht voor het manifest voorbijgegaan. De stellingen uit het manifest staan nogal ver van de dagelijkse praktijk. ‘Ik ben al blij als mijn vmbo-leerlingen alineas aanbren-

gen in een tekstje dat ze moeten schrijven.’

Al met al is duidelijk dat de stellingen uit het manifest heel concreet uitgewerkt moeten worden. Het Utrechtse symposium vormt daartoe een eerste aanzet. De meesterschapsteams moeten daarbij docenten uit alle geledingen, ook uit het vmbo, bij het vervolgtraject betrekken. Over het algemeen zijn havo-vwo-docenten het eens met de stellingen, vooral ‘meer vakinhoud’, ‘doen, maar ook denken’, ‘minder werkdruk’ en ‘meer samenhang tussen vakonderdelen’, al is er twijfel aan de uitvoerbaarheid. De hoge werkdruk staat veranderingen vaak in de weg.

Verder is er grote consensus over het belang van schrijfvaardigheid. Een aanpassing van de eindexameneisen, eindtermen en kerndoelen kan ‘schrijven’ weer een prominente plaats in het lesprogramma geven. De letterenfaculteiten proberen via de politiek en het departement de vereiste koerswijziging in gang te zetten. Dan moeten deskundigen wel het probleem van de toetsbaarheid op centraal niveau oplossen.

Het manifest heeft veel losgemaakt. Het vak Nederlands kwam volop in de schijnwerpers. Of aan de schandpaal? Hoe dan ook, beter beschimpt dan doodgezwegen. Een docent Engels: ‘Stiekem ben ik wel een beetje jaloers op die reuring bij Nederlands. In ons vak mag de zaak ook weleens worden opgeschud.’ ■

LITERATUUR

- Bonset, H. (2016). Wat is er mis met het Manifest Nederlands op School? *Levende Talen Magazine*, 103(3), 36–37.
- Dekker, S. (2016, 23 februari). Antwoord op schriftelijke vragen van het lid Jadnanansing (PvdA) aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over functioneel analfabetisme op het vmbo (ingezonden 22 januari 2016) [Brief]. Kamerstukken, Rijksoverheid, Den Haag. Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/02/23/beantwoording-kamervragen-over-functioneel-analfabetisme-op-het-vmbo>
- Dijk, Y. van, Oostendorp, M. van, Vaessens, T., & Verhagen, A. (2015, 9 december). Maak vak Nederlands eens aantrekkelijker. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd via <http://www.nrc.nl/next/2015/12/09/maak-vak-nederlands-eens-aantrekkelijker-1568352>
- Grezel, J.E. (2016). Onderzoeksbeurzen voor leraren: Een impuls voor het talenonderwijs? *Levende Talen Magazine*, 103(3), 4–8.
- Manifest Nederlands op School: Meer inhoud, meer plezier, beter resultaat. (2016). *Levende Talen Magazine*, 103(2), 38.
- Mantingh, E., Witte, T., Coppen, P.-A., & Haafte, T. van. (2016). Manifeste misverstanden. *Levende Talen Magazine*, 103(4), 38–39.
- Schoolvak Nederlands moet aantrekkelijker [Rubriek Tamtam]. (2016, januari). *Onze Taal*, 85(1), 30.
- Slagter, M. (2016, 10 februari). Leraar Nederlands, hou je bij je vakgebied. *Trouw*. Geraadpleegd via <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archieff/article/detail/4241741/2016/02/10/Leraar-Nederlands-hou-je-bij-je-vakgebied.dhtml>
- Weijts, C. (2016, 14 januari). De boekenlijst is misdadig, fuck de canon. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd via <http://www.nrc.nl/next/2016/01/14/die-boekenlijst-is-misdadig-fuck-de-canon-1577021>

nieuws

Eenzame jongeren vragen om maatwerk

Hoewel ze voortdurend omringd zijn door leeftijdsgenoten, behoren jongeren tot de eenzaamste groepen in de samenleving. Sommige eenzame jongeren zijn sociaal onhandig, maar sommige zijn vooral slachtoffer van een negatieve blik op zichzelf en op vriendschappen. Dat blijkt uit onderzoek van gedragswetenschapper Gerine Lodder, die onlangs op dit onderwerp aan de Radboud Universiteit promoveerde.

Uit internationaal onderzoek blijkt dat jongeren tot de meest eenzame groepen horen. Lodder: ‘Sommige onderzoeken laten zien dat ernstige eenzaamheid bij jongeren even vaak voorkomt als bij 75+’ers, andere wijzen zelfs uit dat jongeren de meest eenzame groep zijn.’

Lodder deed onderzoek onder ruim 1750 jongeren: scholieren in de eerste drie jaren van de middelbare school en studenten aan de universiteit. Ze onderzocht onder meer hun vermogen om emoties van anderen te herkennen. Verder keek Lodder hoe klasgenoten elkaars sociale vaardigheden en de kwaliteit van hun vriendschappen beoordeelden.

Volgens Lodder zijn er grofweg twee typen eenzame jongeren: de ‘sociaal onhandigen’ en de ‘doemdenkers’. De sociaal onhandigen missen de vaardigheden om bevredigende vriendschappen te sluiten. De doemdenkers bezitten die wel, maar hun eenzaamheid kan het gevolg zijn van hun eigen ‘zwarte bril’. ‘Deze jongeren hebben wel vrienden, maar beoordelen die vriendschappen als van lage kwaliteit, terwijl hun beste vrienden dat niet zo zien.’ Mogelijk onderschatten zij dus de kwaliteit van hun sociale relaties en hun eigen sociale vaardigheden.

Volgens Lodder is per jongere maatwerk nodig om eenzaamheid goed aan te pakken: is er behoefte aan het trainen van sociale vaardigheden? Moet er juist gewerkt worden aan het zelfbeeld? Of is een combinatie van die twee de meest succesvolle aanpak? Lodder: ‘We zien dat eenzame jongeren voornamelijk training krijgen om hun sociale vaardigheden te verbeteren, maar eerder onderzoek toont aan dat dat vaak maar beperkt werkt. Ook als ze sociale vaardigheden hebben en niet sociaal geïsoleerd zijn, kunnen ze zich eenzaam voelen.’ In dat geval moet hun eigen beleving van de situatie worden verbeterd, bijvoorbeeld met cognitieve gedragstherapie, aldus Lodder. Het is dus cruciaal om verder onderzoek te doen naar de methoden waarmee jongeren die eenzaam zijn het best geholpen kunnen worden. *Radboud Universiteit*

Betere score grammaticatoets bij meer weglatingen in whatsappbericht

Thx bro 4 helpn met mn hwk heb 'n 8 chill! Zo'n whatsappbericht is niet ongewoon onder jongeren. Er wordt met weglatingen en afkortingen iets medegedeeld waar gebruikers van keurige mensentaal zeker twee keer meer ruimte voor nodig hebben. Zorgwekkende taalontwikkeling? Elma Blom, taalkundige aan de Universiteit Utrecht: ‘Integendeel. Kinderen die op zinsniveau in een whatsappbericht meer woorden weglaten, scoren beter op grammaticatoetsen.’

Blom kwam zinnen als hierboven, waarin een goede vriend bedankt wordt voor zijn hulp bij het huiswerk, wat een 8 tot gevolg had, geregeld tegen in haar onderzoek naar het zogenoemde textese. ‘Textese heeft betrekking op woord- en zinsniveau. Een voorbeeld van inkorten op woordniveau is “w8” voor “wacht”. Op zinsniveau laten jongeren die textese gebruiken hele woorden weg. Wij hebben in ons onderzoek naar dat laatste aspect gekeken. En geconcludeerd dat meer weglatingen tot betere scores op grammaticatoetsen leiden.’

Het onderzoek kende verschillende experimenten. De 55 deelnemende jongeren, in de leeftijd van tien tot dertien jaar, kregen op een smartphone bijvoorbeeld berichtjes van de onderzoekers binnen. Daar reageerden ze op hun eigen manier op. De onderzoekers analyseerden de teksten van de jongeren, en namen een grammaticatest bij hen af. ‘Ook hebben sommigen ons een kijkje gegeven in hun eigen whatsappconversaties. Zulke berichtjes hebben we eveneens geanalyseerd.’

Een verklaring voor de opmerkelijke resultaten van Bloms onderzoek is niet met alle zekerheid te geven. Feit is in elk geval dat volwassenen zich geen zorgen hoeven te maken over de grammaticale vaardigheden van jongeren die berichten schrijven met ogenschijnlijk gehalveerde zinnen. ‘Het is heel goed mogelijk dat juist de jongeren die goede kennis van de grammatica hebben, in staat zijn om zinnen zo veel mogelijk in te korten.’ *Universiteit Utrecht*

